

TRANSART COMMUNICATION - STUDIO ERTÉ CD-ROM

Michal Murin

V dňoch konania 9. ročníka *Medzinárodného festivalu súčasného umenia* (multimediálne performance, akčné umenie, experimentálna poézia), a pri príležitosti 10. výročia vzniku medzinárodného umeleckého združenia Studio Erté vyšiel CD - ROM, ktorý nielen rekapituluje dva ročníky festivalu (1995, 1996), ale je udalosťou aktuálneho umeleckého života na Slovensku po viacerých stránkach. Je razantným krokom v porovnaní s rovnomerným pochodovaním stále jednotného šíku štátnych inštitúcií a ich odborných pracovníkov. Vydanie rozsiahleho dokumentu ukazuje životaschopnosť tzv. alternatívnych aktivít, ktoré sú oficiálnym establišmentom (nielen národne orientovaným ale aj tzv. odborným) vytláčané na okraj. Festival, ktorý sa pred rokom 1989 spomínal v súvislosti s umením na pokraji zákona, mal svoje expanzné obdobie v rokoch 1990-92. V tom čase ho vnímali ako sprievodný znak doby so snahou ukázať prohibované. Vtedy, v chaose doby, mu boli naklonení všetci priaznivci alternatívneho umenia - aj tí, ktorí dva roky predtým vôbec nepostrehli jeho energiu. Bolo to obdobie, keď sa alternatíva zdala byť piedestalizovateľná. Čas ukázal, že tomu tak nie je. Tí, ktorí alternatívu, neoficiálnosť, experiment, improvizáciu, nekonvenčnosť svojho času úspešne predstierali alebo si ju na krátku dobu iba privlastnili, sa od nej odvrátili dokonca až tak radikálne, že jej existenciu nielen netolerujú, ale aj spochybňujú jej opodstatnenosť a výsledky. Snáď viac priblíži skutočnosť, že John Cage pricestoval na Slovensko o sekundu dvanásť. Aj keby bol žil ďalej, už by sa asi nenašla klíma a porozumenie pre jeho návštevu, ktorá sa r. 1992 stala najvýznamnejšou umeleckou udalosťou po roku 1989 a bohužiaľ ostala neprekonaná. Bol to výnimočný, porevolučný stav.

V týchto súvislostiach bolo nevyhnutné, aby CD -ROM Studia Erté vyšiel, aby ostala trvalá a históriou nekorigovateľná stopa po plynutí času v našom kultúrnom kontexte. Dokument prezentuje práce umelcov, ale neprezentuje festival z pohľadu odbornej verejnosti. Nie je to nedostatok, je to dôsledok absencie reflexie novinárov a čo je tragickejšie, aj odbornej kritiky. Ak sa reflexia objavila, častokrát bola rekapitulačná a bez umenovednej hodnoty, alebo sa podávala cez prizmu apriórnej pejorativizácie umeleckej formy, prípadne s infiltráciou subjektívnych interpersonálnych vzťahov do textu resp. do jeho absencie. Asi preto autori CD-ROMu zaradili okrem biografiií autorov iba jediný sumarizačný text Gáboru Hushegyiho, ktorý konštruktívne, nezaujato, pokiaľ len možno objektívne rekapituluje históriu festivalu a jeho organizátorov v historicko spoločensko kultúrnych súvislostiach a nevyhýbavo vymenováva aj pálčivé problémy, ktoré nastávajú takmer vždy, keď sa niečo deje.

Chronologický zoznam účastníkov od roku 1987 okrem iného naznačuje aj to, ktorí umelci sa od tejto umeleckej formy vzdávajú a ktorí

približujú, ktorí okolo nej oscilujú a ktorí v nej pretrvávajú. Niektorí umelci na Slovensku, venujúci sa akčnému umeniu už dlhšiu dobu svojou účasťou, napriek pozvaniam, festival ani nepoctili, hlavne po roku 1989. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že je v tom apriórna zaujatosť voči organizátorom alebo charakteru podujatia. Pri pohľade do ich biografie však zistíme, že sa už tejto forme umeleckej prezentácie nevenujú a chápu ju dnes ako anachronikum vo vzťahu k svojej aktuálnej umeleckej kariére.

CD-ROM predstavuje takmer 50 autorov a ich práce. Zo slovenských sú to Adamčiak, Bartusz, Bodnárová, Daučíková, Fajnor, Filko, Filová, Juhász, Kalmus, Koller, Kordoš, Mészáros, Murin, Nicz, Rónai, Stacho, Szcsová, Žigová a Želibská. Okrem často bohatých biografii, množstva fotografií možno z každého performance max. 30 sekundový videozáznam so zvukom. Multimediálny katalóg v troch jazykoch je prehľadne štrukturovaný a umožňuje pohodlne surfovať v chronologickom usporiadaní alebo podľa zoznamu umelcov. Keďže na festivale bola prezentovaná aj experimentálna poézia, časť dokumentácie je venovaná aj literátom, zväčša slovenským. CD-ROM je dôležitý aj z hľadiska medzinárodného kontextu, veď novozámocký festival je najväčší svojho druhu v stredoeurópskom regióne. Dokument z festivalu v takejto forme je prirodzene pohodlný na získavanie informácií a pri predstave, že za desať rokov existencie festivalu, sa ho zúčastnilo vyše 150 umelcov z 26 krajín, sa jeho význam len znásobuje.

CD-ROM dal výzvu, podal ruku na spoluprácu. Tým, že zo svojho obsahu nevynechal, nevydzvihol ani nepotrel nikoho a nič, je otvorený, korektný, a to isté očakáva od partnerov, aby ho prijali, akceptovali, prehľadávali si ho a ak je potrebné aj citovali. Dokument už existuje a bude existovať, minimálne jeden exemplár multimediálu sa vždy nájde. Ako akciu ho určite ne jeden zakope v nemenovanej záhrade nie preto, aby ho pochoval, ale preto, aby podobne ako slivovica mohol byť vykopaný v pravý okamih, keď všetko "dozrie", ako to býva dobrým zvykom nielen v slovenskej kinematografii, ale aj v celej histórii našej spoločnosti.